

Türkiye Eğitim Dergisi

(2022) Cilt 7, Sayı 1, s. 46-64

2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın 21. Yüzyıl Becerilerinden Yaratıcılık ve Üretkenlik Becerilerine Teşvik Yönünden İncelenmesi

Suat UNGAN¹

Barış BUÇAN²

Özet

Bu araştırma, 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nı 21. yüzyıl becerilerinden olan yaratıcılık ve üretkenlik becerilerine teşvik yönünden incelemeyi amaçlamaktadır. Nitel araştırma yöntemlerinden doküman inceleme yöntemiyle oluşturulan bu araştırmanın veri kaynağı 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı olarak belirlenmiştir. 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı betimsel analiz yöntemiyle analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın 21. yüzyıl becerilerinden olan yaratıcılık ve üretkenlik becerilerine teşvik ettiği fakat yaratıcılık ve üretkenlik becerilerinin öğretim programında dengeli bir şekilde dağılım göstermediği görülmüştür. Araştırmanın bir diğer sonucu da 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın yaratıcılık ve üretkenlik becerilerine en fazla teşvik ettiği düşünülen kısmı Türkçe dersi öğretim programının yapısı kısmı ve ilgili basamakları olduğu görülmüştür. Bu bağlamda araştırmacılara 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın 21. yüzyıl becerilerinden yaratıcılık ve üretkenlik becerileri dışında başka becerilere teşvik etme yönünden incelenebileceği önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler

2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı
Yaratıcılık Becerisi
Üretkenlik Becerisi

Makale Hakkında

Gönderim Tarihi: 14.07.2021

Kabul Tarihi: 30.03.2022

Elektronik Yayın Tarihi: 29.06.2022

DOI: 11..11111/ted.xx

1

¹ Prof. Dr., Trabzon Üniversitesi, Fatih Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Trabzon, ummagan@gmail.com, ORCID: 0000-0003-4020-6655.

² Türkçe Öğretmeni, Millî Eğitim Bakanlığı, Büyükköy Ortaokulu, Rize, barisbucan@gmail.com, ORCID: 0000-0001-5749-9912.

²Prof. Dr., Trabzon Üniversitesi, Fatih Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Trabzon, ummagan@gmail.com, ORCID: 0000-0003-4020-6655.

An Investigation of the 2019 Turkish Course Curriculum in terms of Encouraging Creativity and Productivity Skills from 21st Century Skills

Suat UNGAN¹

Barış BUÇAN²

Abstract

Keywords

This research aims to examine the 2019 Turkish Language Curriculum in terms of encouraging creativity and productivity skills, which are 21st century skills. The data source of this research, which was created with the document review method, one of the qualitative research methods, was determined as the 2019 Turkish Course Curriculum. The 2019 Turkish Course Curriculum was analyzed with the descriptive analysis method. As a result of the research, it was seen that the 2019 Turkish Language Curriculum encouraged creativity and productivity skills, which are among the skills of the 21st century, but creativity and productivity skills did not show a balanced distribution in the curriculum. Another result of the research was that the part of the 2019 Turkish Curriculum, which was thought to encourage creativity and productivity skills the most, was the Structure of the Turkish Lesson Curriculum and its related steps. In this context, it is suggested to researchers that the 2019 Turkish Language Curriculum can be examined in terms of encouraging skills other than creativity and productivity skills, which are among the 21st century skills.

2019 Turkish Curriculum

Creativity Skill

Productivity Skill

About Article

Sending Date: 14.07.2021

Acceptance Date: 30.03.2022

Electronic Issue Date: 29.06.2022

DOI: 11..11111/ted.xx

GİRİŞ

Günümüzde bilim ve teknolojinin gelişmesiyle bilgiye ulaşım ve bilgiyi kullanım önceki dönemlere nazaran hızla değişime uğramıştır. 21. yüzyılda insanlar internet sayesinde bilgiye oldukça rahat ulaşmaktadır. Bu durum zihinlerde var olan birçok düşüncenin ve kalıbın değişmesine yol açmıştır. Günümüzde sadece bilginin kendisi değil bilgiyi kullanım şekli ve

¹ Prof. Dr., Trabzon Üniversitesi, Fatih Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Trabzon, ummagan@gmail.com, ORCID: 0000-0003-4020-6655.

² Türkçe Öğretmeni, Millî Eğitim Bakanlığı, Büyükköy Ortaokulu, Rize, barisbucan@gmail.com, ORCID: 0000-0001-5749-9912.

bilginin kişiye sağladığı fayda da önemli duruma gelmiştir. İnsanların artık değişen düzende ayakta kalabilmeleri ve bilim, teknoloji ve inovasyon gibi alanlarda söz sahibi olabilmeleri için farklı becerilerinin ön plana çıkması gerektiği görülmektedir. Bu becerilerin neler olduğu araştırıldığında 21. yüzyıl becerileriyle karşılaşılmaktadır.

İlgili alanyazın incelendiğinde araştırmacıların çoğunlukla Partnership for 21st Century Skills'in (P21) hazırlamış olduğu çerçeveyi kabul ettiği görülmüştür (Dede, 2010; Kurudayıoğlu ve Soysal, 2019). P21'in hazırladığı çerçevede 21. yüzyıl becerileri *yaşam ve kariyer becerileri, öğrenme ve yenilikçilik becerileri ve bilgi, medya ve teknoloji becerileri* şeklinde 3 grupta toplanmıştır. Yaşam ve kariyer becerileri kendi içinde *esneklik ve uyum yeteneği, girişimcilik ve özyönetim, sosyal ve kültürlerarası beceriler, verimlilik ve hesap verebilirlik, liderlik ve sorumluluk* şeklinde; öğrenme ve yenilikçilik becerileri kendi içinde *yaratıcılık, eleştirel düşünme, iletişim, iş birliği* şeklinde; bilgi, medya ve teknoloji becerileri kendi içinde *bilgi okuryazarlığı, medya okuryazarlığı, bilgi ve iletişim teknolojileri (ict) okuryazarlığı* şeklinde ayrılmıştır. 21. yüzyıl becerilerinin neden gerekli olduğuna bakıldığında bu becerilerin bireyleri problem çözme, yaratıcı, eleştirel ve yansıtıcı düşünme, yenilikçilik, girişimcilik, yeniliğe uyum sağlama, liderlik, grupla iş birliği gibi alanlarda geliştirdiği düşünülmektedir (Kurudayıoğlu ve Soysal, 2019). Teknoloji ve inovasyon kavramlarının bu yüzyılda gerek iş hayatında gerekse günlük hayatta önemli bir yeri olduğu bilinmektedir. Bireylerin yenilikçi, özgün, aktif ve üretken olmalarının onları uzmanlaşmak istedikleri alanlarda tercih edilir kıldığı söylenebilir (Eryılmaz ve Uluyol, 2015; Taş,2017). Bu nedenle 21. yüzyıl becerilerinden son dönemlerde en çok dikkat çeken becerilerin "Yaratıcılık" ve "Üretkenlik" olduğu söylenebilir (Çakmak, 2010; Kasap, 2019; Maltepe, 2006; Özmutlu, Gürler, Kayma ve Demir, 2014).

Eskiden yaratıcılık denildiğinde akla güzel sanatlar ve mimarlık alanı gelirken 20. ve 21. yüzyılda ekonomiden eğitime, savunma sanayinden uzay endüstrisine kadar hayatın her alanında yaratıcılığa ihtiyaç duyulmaktadır (Eryılmaz ve Uluyol, 2015; Koray, 2005; Rawat, Qazi & Hamid, 2012; Shaheen, 2010). Toplumsal düzende insanların bilgiyi farklı kullanma yöntemlerini bilmeleri ve yaratıcılıklarını kullanabilmeleri onları her alanda diğerlerinden bir adım öne çıkarmaktadır. Yaratıcılık, insanların alışılmışın dışına çıkmaya, zihnindeki şemaları değiştirmeye, problemlerini özgün çözümlerle aşmaya, hayatının her alanında yeniliğe ve farklılığa açık olmasıdır (Adıgüzel, 2010). Yaratıcı insanların diğer insanlardan daha üretken olduğu, daha hızlı ve farklı düşündüğü, problem çözme konusunda daha başarılı olduğu, hayal gücünün ve keşfetme isteğinin daha fazla olduğu, kalıplara daha az bağlı kaldığı ve özgün olduğu, yeni fikirleri üretme ve uygulamaya koyma konusunda daha korkusuz olduğu görülmektedir (Kasap, 2019). Yaratıcılığın alt boyutlarını Mert (1997) *akıcılık boyutu, esneklik boyutu, detaycılık boyutu ve orijinallik boyutu* olarak ele almıştır.

Günümüzde bilgi teknolojileri ve inovasyon organizasyonları yaygınlaşmış ve önemli hale gelmiştir. Yaratıcılık ve inovasyon alanının önemine dikkat çekmek adına Avrupa Birliği Komisyonu (2009) "hayal et, yarat, yenilik kat" sloganıyla farkındalık yaratmaya çalışmıştır (European Year of Creativity and Innovation, 2009). Sloganın bileşenlerine bakıldığında hayal et ve yenilik kat ifadeleriyle yaratıcılık becerisine yarat ifadesiyle üretkenlik becerisine dikkat çektiği görülmektedir. Bu bağlamda 21. yüzyılda insanların fark yaratabilmeleri adına yaratıcı olması gerektiği kadar üretken olması da gerekmektedir. Üretkenlik, bir alanda var olan materyale oranla daha fazla ürün ortaya koyabilme durumudur. Üretkenlik kavramının *bilim ve teknoloji yönünden, somut ürün elde etme yönünden, sosyolojik yönden, bilişsel yönden, duyuşsal yönden ve özgün fikir yönünden* temalara ayrıldığı söylenebilir (Ayas, 2010; Cansoy, 2018;

Çakmak, 2008; Çelebi ve Altuncu, 2019; Demir-Başaran ve Çopur, 2019; Göçer ve Karadağ, 2019; Kurul-Talay, 2002; Yeşilyurt, 2020). Bireylerin yeni fikir üretebilme, yeni düşünce üretebilme, yeni çözüm üretebilme, yeni çıkış yolu üretebilme gibi konularda yetkin olması daha geniş bir ifadeyle üretkenlik becerilerinin gelişmiş olması, 21. yüzyılda bu bireylerin daha başarılı ve donanımlı olmalarına yardımcı olacaktır. Bu nedenle bireylerin eğitim hayatında yaratıcılık ve üretkenlik konusunda eğitim almaları ve yetiştirilmeleri onları hayata karşı daha hazır hâle getirecektir (Bal, 2014; Güven ve Kürüm, 2006; Kasap, 2019; Koray ve diğerleri, 2004; Mentеше ve Gündoğdu, 2016; Mentеше, 2013; Şahin ve Bayramoğlu, 2016; Ünveren-Kapanadze, 2019).

Bir öğretim programı, derslerin belirlenen hedeflere uygun şekilde işlenmesine, içeriğine uygun tekniklere ve öğretim materyallerine dair eğitimcinin bilgi sahibi olmasına, belirlenen hedeflere ulaşılırken izlenecek yolların takip edilmesine vs. olanak sağlamaktadır (Bayburtlu, 2015). Özetle öğretim programları ait olduğu dersin her yönüyle anlaşılmasına yardımcı olan bir rehber konumundadır. Öğretim programlarının; ülkedeki eğitim sisteminin amaçlarından dersin amaçlarına, öğrenciye kazandırılması hedeflenen davranışlardan dersin işlenişine kadar öğretmene rehberlik ettiği söylenebilir (Atik ve Aykaç, 2017). Yaratıcılık ve üretkenlik becerileri açısından konuyu ele almak gerekirse bu becerilerin ana dili dersi olan Türkçe dersinin öğretim programı başta olmak üzere tüm derslerin öğretim programlarında yer alması, becerilerin kazanımı adına faydalı olacaktır denebilir (Bal, 2018; Mentеше ve Gündoğdu, 2016). Geçmiş yılların Türkçe dersi öğretim programlarına bakıldığında öğretim programının öğrencilerin eleştirel, yansıtıcı ve yaratıcı düşünmelerine katkı sağlamayı hedeflediği görülmektedir (MEB, 2015). Benzer şekilde 2017 ve 2018 yılında yapılan değişikliklerin de gerek yetkinlikler kısmında gerekse kazanımlar kısmında yaratıcılığa ve üretkenliğe dikkat çektiği söylenebilir (Türkçe dersi öğretim programı, 2017; Yurdakul, 2019).

Türkçe dersi öğretim programları üzerine yapılan araştırmaların incelenmesi amacıyla yapılan alanyazın taramasında Mentеше ve Gündoğdu'nun (2016) "Ortaokul Türkçe dersi öğretim programının öğretmen görüşlerine göre incelenmesi" isimli çalışmasında, öğretmenlerin; öğretim programına tam olarak uymadığı ve öğretmenlerin öğrencilerdeki düzey farklılıklarıyla, sınıflarda öğretim materyallerinin uygulanmasıyla, ders araç gereçlerinin kullanımıyla, çalışma kitaplarının yetersizliğiyle ilgili sıkıntılar yaşadığı ve hizmet içi eğitim ihtiyaçlarının olduğu belirtilmiştir. Alver ve Sancak (2016), "2015 Türkçe Dersi Öğretim Programı hakkında öğretmen/öğretmen adayları ve öğretim elemanı görüşleri" isimli çalışmalarında öğretmen ve öğretmen adaylarının programa dair bilgilerinin yetersiz ve programdan habersiz olduğu sonucuna ulaşmıştır. Şahin ve Bayramoğlu (2016), "2015 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın metin tür ve tema seçimi bakımından değerlendirilmesi" isimli çalışmasında; öğretim programını metin ve tema seçimi yönünden geçmiş dönemlerde uygulanan programlarla karşılaştırmış ve sınıf düzeylerine göre değerlendirmiştir.

Son dönemlerde öğretim programlarıyla ilgili çalışmalarda 21. yüzyıl becerilerine yer verildiği görülmektedir. Bal (2018), "Türkçe dersinin 21. yüzyıl becerileri açısından incelenmesi" isimli çalışmasında Türkçe dersi öğretim programının (1-8. Sınıflar) 21 yüzyıl becerilerini içerdiğini fakat uygulama sürecinde programın yeterli olmadığını belirtmiştir. Ünveren-Kapanadze (2019) de "2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı'ndaki kazanımların üst düzey düşünme becerileri bağlamında incelenmesi" isimli çalışmasında; araştırma sonucunda öğretim programının bu becerileri içeren kazanımları barındığını ve bu becerilerin kazandırılmasıyla ilgili yönlendirmeleri içerdiğini belirtmiştir. Benzer şekilde Kayhan ve

diğerleri (2019) “Sekizinci sınıf Türkçe dersi öğretim programının (2018) 21. yüzyıl becerileri açısından değerlendirilmesi” isimli çalışmasında; 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nın metin ve etkinlikler kısmında 21. yüzyıl becerilerini içerdiğini fakat yeterli olmadığını; kazanımlar kısmında becerilere çok az yer verildiğini; programın amaçlar kısmında 21. yüzyıl becerilerine yer verildiğini fakat program içerisinde bu kazanıma çok da uyulmadığını ifade etmiştir.

Türkçe dersi öğretim programı 21. yüzyıl becerileri yönünden birden çok araştırmaya konu olmuştur. Belet Boyacı ve Güner Özer (2019), “Öğrenmenin geleceği: 21. yüzyıl becerileri perspektifiyle Türkçe dersi öğretim programları” isimli çalışmasında öğretim programını tüm 21. yüzyıl becerilerini göz önünde bulunduracak şekilde incelemiş ve araştırma sonucunda 2005, 2015, 2017 ve 2018 Türkçe dersi öğretim programlarının öğrenme ve yenilenme, yaşam ve kariyer ile bilgi, medya ve teknoloji becerilerini kapsadığını belirtmiştir. Kurudayıoğlu ve Soysal (2019) da “2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı kazanımlarının 21. yüzyıl becerileri açısından incelenmesi” isimli çalışmasında; 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nı tüm 21. yüzyıl becerilerini göz önünde bulunduracak şekilde incelemiş ve araştırma sonucunda yaşam ve kariyer becerilerine 104; öğrenme ve yenilikçilik becerilerine 307; bilgi, medya ve teknoloji becerilerine yalnızca 37 kez değinildiğini ifade etmiştir. Araştırmalar incelendiğinde öğretim programları incelenirken tüm 21. yüzyıl becerilerini kapsayacak şekilde incelemelerin yapıldığı görülmektedir. Bu becerilerin ayrı ayrı incelenmesinin öğretim programlarına dair görüş geliştirmede daha etkili olacağı söylenebilir. Bu bağlamda bu araştırmanın amacı, 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nın 21. yüzyıl becerilerinden olan yaratıcılık ve üretkenlik becerilerine teşvik yönünden incelenmesidir. Alanyazın taraması sırasında bu amaçla yapılan bir çalışmaya rastlanmamış olup araştırmanın alanyazına kaynak olarak hizmet etmesi hedeflenmektedir.

Bu araştırmanın amacı, 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nı 21. yüzyıl becerilerinden olan yaratıcılık ve üretkenlik becerilerine teşvik yönünden incelemektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda Millî Eğitim Bakanlığı Öğretim Programları, Türkçe Dersi Öğretim Programı’nın Uygulanması ve Türkçe Dersi Öğretim Programı’nın Yapısı kısımlarında ve ilgili basamaklarda 21. yüzyıl becerilerinden olan yaratıcılık becerisine ne kadar yer verilmiştir?

2. 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda Millî Eğitim Bakanlığı Öğretim Programları, Türkçe Dersi Öğretim Programı’nın Uygulanması ve Türkçe Dersi Öğretim Programı’nın Yapısı kısımlarında ve ilgili basamaklarda 21. yüzyıl becerilerinden olan üretkenlik becerisine ne kadar yer verilmiştir?

3. 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda Millî Eğitim Bakanlığı Öğretim Programları, Türkçe Dersi Öğretim Programı’nın Uygulanması ve Türkçe Dersi Öğretim Programı’nın Yapısı kısımlarında ve ilgili basamaklarda 21. yüzyıl becerilerinden olan yaratıcılık ve üretkenlik becerilerine birlikte ne kadar yer verilmiştir?

YÖNTEM

2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nın 21. yüzyıl becerilerinden olan yaratıcılık ve üretkenlik becerilerine teşvik yönünden incelendiği araştırmanın bu bölümünde araştırmanın deseni, veri kaynağı, verilerin toplanması, verilerin analizine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Araştırma Deseni

Bu araştırma, 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nı yaratıcılık ve üretkenlik becerilerine teşvik yönünden inceleyen nitel bir çalışmadır. Nitel araştırmalar kavramları, olguları ve durumların geniş açılarla yorumlanmasına olanak sağladığından araştırmacılar tarafından sıkça tercih edilen bir yöntemdir (Bowen, 2009; Yıldırım ve Şimşek, 2016). Öğretim programı doküman olarak kabul edilen bu çalışmada, verilerin öğretim programından ayıklanarak yorumlanması hedeflendiğinden nitel araştırma yöntemiyle araştırmayı oluşturmak uygun bulunmuştur.

Bu araştırma, 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı etrafında şekillendirileceğinden doküman inceleme yöntemi uygun bulunmuştur. Doküman inceleme yönteminin yazılı materyallerin veri kaynağı olarak kabul edildiği araştırmalarda kullanılan etkili bir yöntem olduğu söylenebilir (Karasar, 2007). Doküman inceleme yöntemi araştırmacıya; ulaşılması zor olan kurumlara ait belgeleri inceleme, örneklem grubuyla etkileşime girmeme, verilerin toplanması ve analizinde esnek olma, düşük maliyetli çalışma gibi avantajlar sunmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu yöntemin; dokümanların araştırma sonuçlarını istenilen doğrultuda çıkarmaya yakın olması, araştırma sonuçlarının ulaşılan belgelerle sınırlı olması, veri kaynağı zenginliğinin araştırmacının inisiyatifinde olması, araştırmada yalnızca yazılı ifadelerin kullanılması gibi dezavantajları da vardır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Analiz aşamasında birden fazla uzman görüşüne başvurmak yöntemin dezavantajlarının etkisini azaltacağı gibi araştırmanın güvenilirliğini de artıracaktır denebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

Veri Kaynağı

Araştırmada 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı 21. yüzyıl becerilerinden yaratıcılık ve üretkenlik becerilerine teşvik yönünden incelendiğinden araştırmanın veri kaynağı olarak 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı seçilmiştir. Bu bağlamda 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı tüm hatlarıyla incelenmiştir. Öğretim programının incelenmesi kısmında kayıp veri olmaması adına Türkçe dersi öğretim programı kategorilere ayrılmıştır ve bu şekilde ele alınmıştır. Kategorileştirme işlemine gerek duyulma nedeni, öğretim programının başlıklarının tek tek ele alınmasının araştırmada kargaşaya neden olacağı düşüncesidir. Bu amaçla 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı incelenip üç temel kategori belirlenmiştir. Belirlenen kategorilerden ilki "Millî Eğitim Bakanlığı Öğretim Programları" kısmıdır. Bu kısım öğretim programının sayfa 3 ile sayfa 7 arasında kalan alanlarını kapsamaktadır. İkinci kategori "Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın Uygulanması" kısmıdır. Bu kısım öğretim programının sayfa 8 ile sayfa 19 arasında kalan alanlarını kapsamaktadır. Üçüncü kategori de "Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın Yapısı" kısmıdır. Bu kısım öğretim programının sayfa 19 ile sayfa 51 arasında kalan alanlarını kapsamaktadır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmanın amacına hizmet edecek en uygun yöntemin doküman inceleme yöntemi olduğu belirlendikten sonra verilerin toplanması aşamasına geçilmiştir. 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'na T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı Öğretim Programlarını İzleme ve Değerlendirme Sistemi'nin web sitesinden erişilmiştir. Web sitesi: <https://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=663>. İlgili öğretim programının aslına Millî Eğitim Bakanlığının kendi sitesinden erişim sağlanmıştır. 2019 Türkçe Dersi Öğretim

Programı, dijital ortamda ve kâğıt üzerinde birden fazla kez okunmuştur. Bu sayede öğretim programıyla ilgili araştırmacının detaylı bilgi sahibi olması sağlanmıştır.

2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın 21. yüzyıl becerilerinden yaratıcılık ve üretkenlik becerilerine teşvik yönünden incelendiği bu araştırmada veriler betimsel analiz yöntemiyle analiz edilmiştir. Betimsel analiz yönteminin tercih edilme nedeni, betimsel analiz yönteminde verilerin hangi başlıklar altına toplanacağı önceden araştırmacılar tarafından belirlenmektedir (Glesne, 2020). Dokümanların analizine başlamadan önce araştırmacının amacına hizmet edecek kodlar ve temalar belirlenmiştir. Bu araştırmacının temaları, araştırmacının değişkenlerinden olan "yaratıcılık becerileri" ve "üretkenlik becerileri" olmak üzere iki temadan oluşmaktadır. Verilerin işlenmesi ve gruplandırılması sırasında araştırmacıya kolaylık sağlaması açısından "yaratıcılık becerileri" teması için mavi, "üretkenlik becerileri" için yeşil, "yaratıcılık ve üretkenlik becerileri" için turuncu renk kalemlerin kullanılmasına karar verilmiştir. Ardından 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı detaylıca incelenmiş ve veriler temalara uygun şekilde renklendirilerek belirlenmiştir. Bu aşamada veri kaybının önüne geçmek amacıyla her bölümün analiz çalışmaları ayrı zaman dilimlerinde üç kez üst üste yapılmıştır. 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın tamamı betimsel analiz yöntemiyle incelenirken elde edilen verilerin uygun temalara yerleştirilmesine dikkat edilmiştir. Ardından temalar ayrı ayrı gözden geçirilerek bulguların oluşturulması sağlanmıştır.

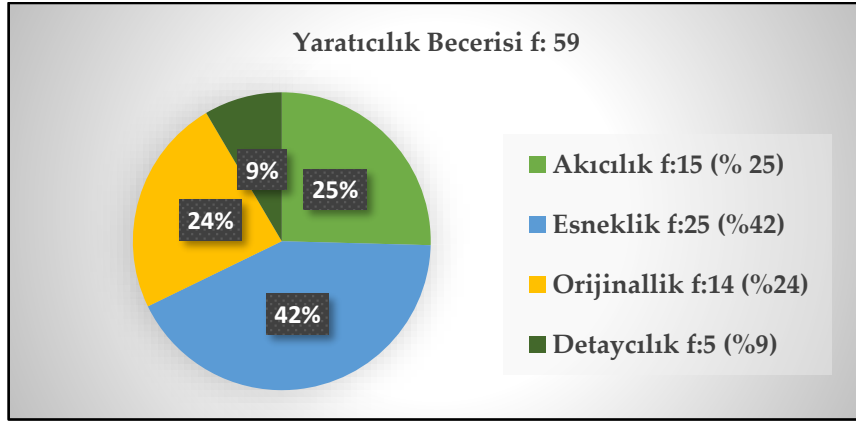
Bilimsel çalışmaların özgünlüğü kadar araştırmacının geçerli ve güvenilir olması oldukça önemlidir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Nitel araştırmaların geçerliliğinin araştırmacının verilerin analizi ve yorumlanması kısmındaki tutarlılığıyla doğru orantılı olduğu söylenebilir (Baltacı, 2019). Araştırma içindeki tutarlılığın net bir şekilde görülmesi araştırmacının ilerleyişinin, kullanılan yöntemlerin, elde edilen verilerin, ulaşılan sonuçların vs. açık bir şekilde ifade edilmesiyle sağlanmaktadır (Shenton, 2004). Aynı zamanda araştırmacının paylaşılması ve diğer araştırmacılara aktarılabilmesi de bir araştırmacının geçerliliğini etkileyen unsurlardandır (Baltacı, 2019). Araştırmaların geçerliliği kadar güvenilir oluşu da önemlidir. Araştırma verilerinin, veri toplama araçlarının ve literatürde faydalanılan kaynakların açık şekilde belirtilmesi; araştırma verileri raporlaştırılırken betimsel ifadelerin kullanılması ve katılımcı görüşlerine yer verilmesi; araştırma sonuçlarının benzer araştırmalarla desteklenmesi; araştırma verilerinin analizi aşamasında birden çok uzmanla birden çok verilerin analiz edilmesi vs. gibi hususlara dikkat edilmesi bir araştırmacının güvenilirliğinin sağlanması konusunda oldukça önemli adımlardır (Connelly, 2016; Maxwell, 2008; Shenton, 2004). Bu bilgiler doğrultusunda atıf yaparken ulaşılamayan kaynaklara kaynakça kısmında yer verilmemiş ve atıf yapılmamıştır. Araştırma boyunca uzman görüşüne sık sık başvurulmuş, araştırmayla ilgili eksiklik görülen ve düzenleme gerektiren noktalarda gerekli düzenlemelerin yapılması sağlanmıştır. Araştırmacının analiz aşamasında temalar ve kategoriler belirlenirken alanyazına sıkça başvurulmuş, bunun yanında alanında uzman iki kişi tarafından kategorilerin uygunluğu kontrol edilmiştir. Görüş birliği sağlanmayan konularda değişikliğe gidilerek temalar son halini almıştır. Analizler sırasında öğretim programı iki uzman tarafından farklı zaman dilimlerinde iki kez analiz edilmiştir. Çıkan sonuçlar karşılaştırılmış ve nihai sonuç elde edilmeden önce farklı çıkan veriler üzerine konuşulmuştur. Uzmanlar arasında görüş birliği sağlandıktan sonra verilerin analizi aşaması bitirilmiştir.

Nitel çalışmalarda araştırmanın güvenilirliği için uzmanlar arasındaki görüş birliğini belirlemeyi sağlayan Miles ve Huberman'ın geliştirdiği $A = B / (B + C) * 100$ (A: Güvenirlilik katsayısı, B: Üzerinde görüş birliği sağlanan konu/terim sayısı, C: Üzerinde görüş birliği bulunmayan konu/terim sayısı) formülü kullanılarak kodların uyum değeri 0,86 olarak hesaplanmıştır (Miles ve Huberman, 1994). Miles ve Huberman (1994) araştırmalarında kodlar arasında %80'lik bir uyum yakalanmasının araştırmanın güvenilirliği açısından yeterli olduğu ifade edilmektedir. Bu doğrultuda araştırmanın kod uyumunun güvenilir olduğu söylenebilir.

BULGULAR

2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın 21. yüzyıl becerilerinden olan yaratıcılık ve üretkenlik becerilerine teşvik yönünden incelendiği araştırmanın bu bölümünde verilerin analizi sonucu elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

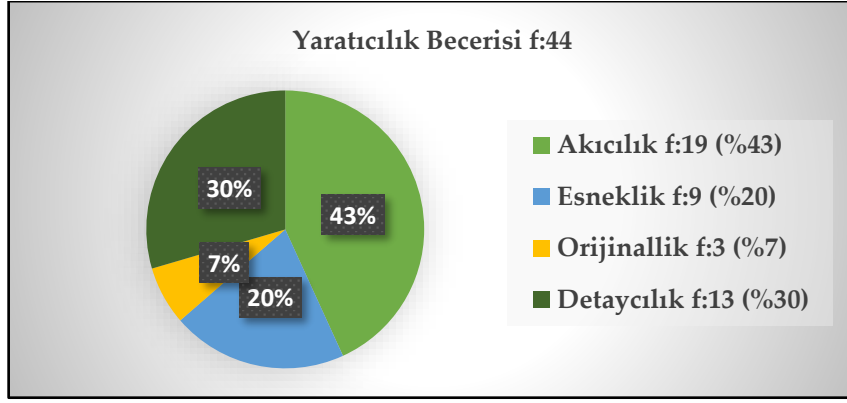
1. 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda Millî Eğitim Bakanlığı Öğretim Programları, Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın Uygulanması ve Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın Yapısı Kısımlarında ve İlgili Basamaklarda Yaratıcılık Becerisinin Dağılımı

Şekil 1. 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda Millî Eğitim Öğretim Programları Kısımı ve İlgili Basamaklarda Yaratıcılık Becerisinin Dağılımı

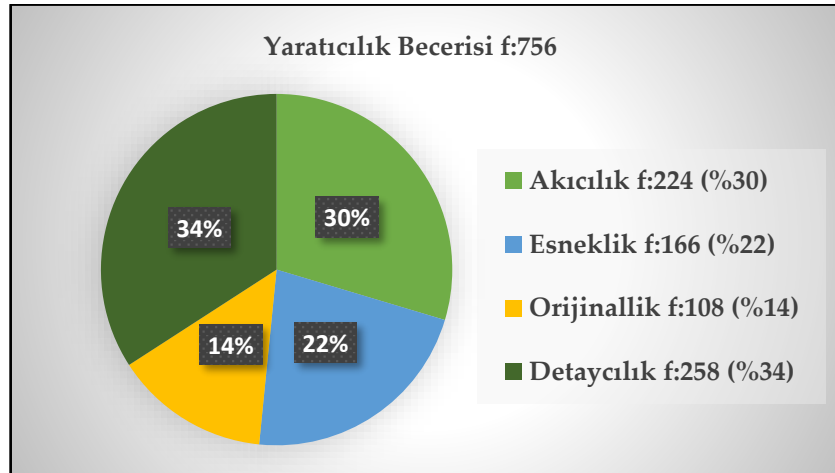
2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda Millî Eğitim Bakanlığı Öğretim Programları kısmı ve ilgili basamaklarda yer alan yaratıcılık becerisinin dağılımı şekil 1'de görüldüğü gibidir. 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda Millî Eğitim Bakanlığı Öğretim Programları kısmı ve ilgili basamaklarda yer alan "Her iki gruptaki kazanım ve açıklamalar da ilgili disiplinin yetkin, güncel, geçerli ve eğitim öğretim sürecinde hayatla ilişki kurulabilecek niteliktedir." (s. 3) ifadesinin yaratıcılık becerisinin esneklik boyutuna; "Bilgi, beceri ve davranışlar öğretim programıyla kazandırılmaya çalışılırken değerlerimiz ve yetkinlikler bu bilgi, beceri ve davranışların arasındaki bütünlüğü kuran bağlantı ve ufuk işlevi görmektedir." (s. 4) ifadesinin yaratıcılık becerisinin akıcılık boyutuna; "... katkıda bulunan kişilerin ihtiyaç duydukları daha özgün bilgi ve beceriler için de bir temel teşkil etmektedir." (s. 5) ifadesinin yaratıcılık becerisinin orijinallik boyutuna "Yaratıcılık, yenilik ve risk almanın yanında hedeflere ulaşmak için planlama yapma ve proje yönetme yeteneğini de içerir." (s. 5) ifadesinin yaratıcılık becerisinin detaycılık boyutuna teşvik ettiği söylenebilir.

Şekil 2. 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın Uygulanması Kısım ve İlgili Basamaklarda Yaratıcılık Becerisinin Dağılımı

2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın Uygulanması kısmı ve ilgili basamaklarda yer alan yaratıcılık becerisinin dağılımı şekil 2'de görüldüğü gibidir. 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın Uygulanması kısmı ve ilgili basamaklarda yer alan "Dinletilen sesin kaynağını fark etmeleri sağlanmalıdır. Ardından doğal ve yapay ses kaynaklarına karşılık gelen duyduğu sesleri tanıma, ayırt etme ve taklit etme çalışmaları yapılmalıdır." (s. 11) ifadesinin yaratıcılık becerisinin akıcılık boyutuna; "... formlar verilerek öz değerlendirme yapmaları teşvik edilmelidir." (s. 9) ifadesinin yaratıcılık becerisinin detaycılık boyutuna; "... bireysel farklılıklar, ..., empati, eşitlik, farklılıklara saygı, ..., sosyokültürel farkındalık ..." (s. 15) ifadesinin yaratıcılık becerisinin esneklik boyutuna; "Ses öğretilirken görselden hareketle harf senaryosu, tekerleme, şarkı ve bilmecelerden yararlanılabilir." (s. 12) ifadesinin yaratıcılık becerisinin orijinallik boyutuna teşvik ettiği söylenebilir.

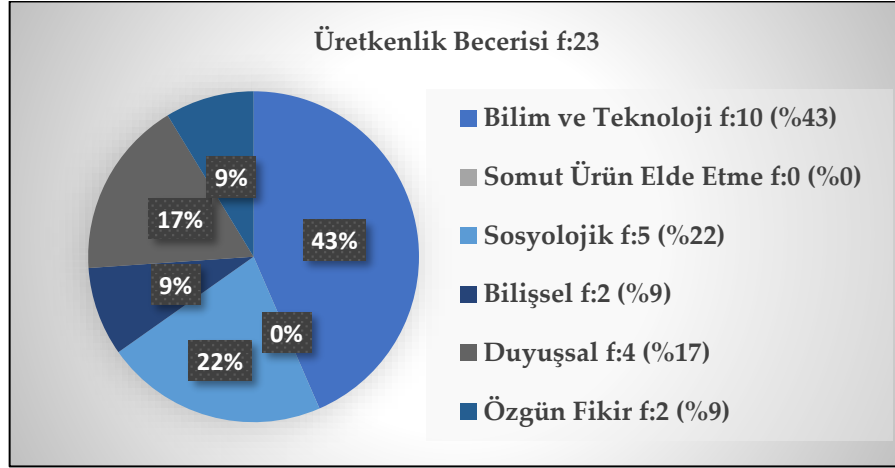

Şekil 3. 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın Yapısı Kısım ve İlgili Basamaklarda Yaratıcılık Becerisinin Dağılımı

2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın Yapısı kısmı ve ilgili basamaklarda yer alan yaratıcılık becerisinin dağılımı şekil 3'de görüldüğü gibidir. 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın Yapısı kısmı ve ilgili basamaklarda yer alan "T.6.1.1. Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen olayların gelişimi ve sonucu hakkında tahminde bulunur. T.6.1.2. Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen, bilmediği kelimelerin anlamını tahmin eder." (s. 39) ifadesinin yaratıcılık becerisinin detaycılık boyutuna; "T.4.3.23. Metin türlerini

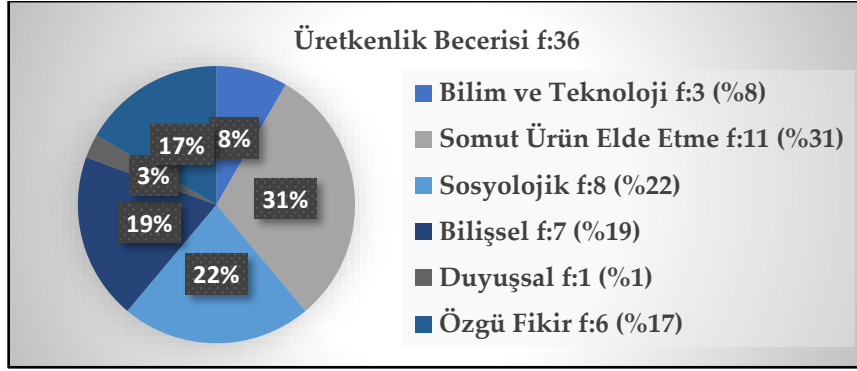
ayırır eder. T.4.3.26. Metindeki gerçek ve hayali öğeleri ayırır eder.” (s. 32) ifadesinin yaratıcılık becerisinin akıcılık boyutuna; “T.3.1.9. Dinlediği/izlediği hikâye edici metinleri canlandırır. T.3.2.4. Konuşma stratejilerini uygular.” (s. 26) ifadesinin yaratıcılık becerisinin esneklik boyutuna; “T.4.3.37. Okuduğu metindeki olaylara ilişkin düşüncelerini ifade eder.” (s. 33) ifadesinin yaratıcılık becerisinin orijinallik boyutuna teşvik ettiği söylenebilir.

2. 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda Millî Eğitim Bakanlığı Öğretim Programları, Türkçe Dersi Öğretim Programı’nın Uygulanması ve Türkçe Dersi Öğretim Programı’nın Yapısı Kısımlarında ve İlgili Basamaklarda Üretkenlik Becerisinin Dağılımı

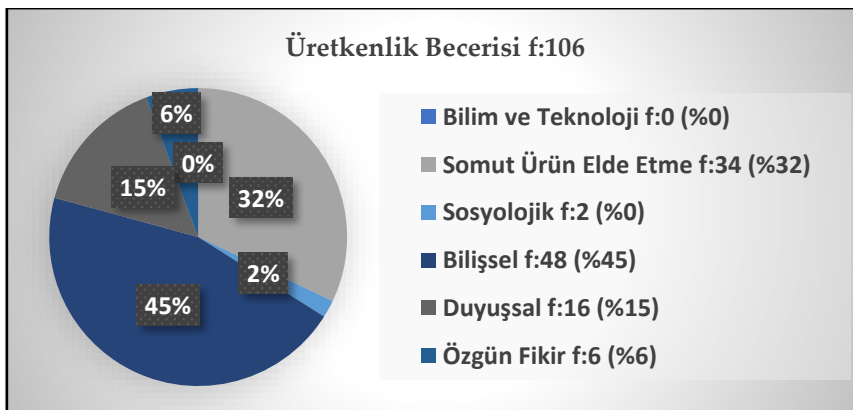
Şekil 4. 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda Millî Eğitim Bakanlığı Öğretim Programları Kısımı ve İlgili Basamaklarda Üretkenlik Becerisinin Dağılımı

2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda Millî Eğitim Bakanlığı Öğretim Programları kısmı ve ilgili basamaklarda yer alan üretkenlik becerisinin dağılımı şekil 4’te görüldüğü gibidir. 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda Millî Eğitim Bakanlığı Öğretim Programları kısmı ve ilgili basamaklarda yer alan “... doğal dünyanın açıklanmasına yönelik bilgi varlığına ve metodolojiden yararlanma beceri ve arzusuna atıfta bulunmaktadır.” (s. 5) ifadesinin üretkenlik becerisinin bilim ve teknoloji yönüne; “Liseyi tamamlayan öğrencilerin, ilkökulda ve ortaokulda kazandıkları yetkinlikleri geliştirmek suretiyle, millî ve manevi değerleri benimseyip hayat tarzına dönüştürmüş, üretken ve aktif vatandaşlar olarak yurdumuzun iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunan, Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinde ve ayrıca disiplinlere özgü alanlarda ifadesini bulan temel düzey beceri ve yetkinlikleri kazanmış, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda bir mesleğe, yükseköğretime ve hayata hazır bireyler olmalarını sağlamak.” (s. 3) ifadesinin üretkenlik becerisinin sosyolojik yönüne; “Bilimde yetkinlik, soruları tanımlamak ve kanıta dayalı sonuçlar üretmek amacıyla...” (s. 3) ifadesinin üretkenlik becerisinin bilişsel yönüne; “Teknolojide yetkinlik, algılanan insan istek ve ihtiyaçlarını karşılama bağlamında bilgi ve metodolojinin uygulanması olarak görülmektedir.” (s. 5) ifadesinin üretkenlik becerisinin özgün fikir yönüne teşvik ettiği söylenebilir. 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda Millî Eğitim Bakanlığı Öğretim Programları kısmı ve ilgili basamaklarda üretkenlik becerisinin somut ürün elde etme yönüne ilişkin bir ifadenin yer almadığı düşünülmektedir.

Şekil 5. 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın Uygulanması Kısımı ve İlgili Basamaklarda Üretkenlik Becerisinin Dağılımı

2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın Uygulanması Kısımı ve ilgili basamaklarda yer alan üretkenlik becerisinin dağılımı şekil 5'te görüldüğü gibidir. 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın Uygulanması Kısımı ve ilgili basamaklarda yer alan "Yazılarını özenli ve düzenli yazmaları gerektiği vurgulanmalıdır." (s. 14) ifadesinin üretkenlik becerisinin somut ürün elde etme yönüne; "... alın teri, çalışma, emek, eşitlik ... iş birliği ... paylaşma, sorumluluk, üretme ..." (s. 16) ifadesinin üretkenlik becerisinin sosyolojik yönüne; "Öğrenciler verileri toplama, organize etme ve sınıflamada, elde ettikleri bulguları yazma, düzenleme ve sunmada bilgisayar programlarından yararlanmaları için teşvik edilmelidir." (s. 9) ifadesinin üretkenlik becerisinin bilişsel yönüne; "Öğrencilerin öğrenme öğretme sürecine aktif katılımı sağlanmalı ve öğrenciler kendi öğrenmelerinin sorumluluğunu almaları konusunda teşvik edilmelidir. Öğrencilerin öğrendiklerini içinde yaşadıkları sosyokültürel ve çevresel durumlarla ilişkilendirmelerine imkân sağlayan, aktif olarak katılabileceği etkinlik ve çalışmalara yer verilmelidir." (s. 8) ifadesinin üretkenlik becerisinin özgün fikir yönüne; "Öğrenme öğretme sürecinde mümkün olduğunca bilgi ve iletişim teknolojilerinden yararlanılmalıdır." (s. 9) ifadesinin bilim ve teknoloji yönüne; "Kelimeler oluşturulurken görsellerle desteklenebilecek, öğrencinin ön bilgileriyle anlamlandırabileceği, kelimelere öncelik verilmelidir." (s. 13) ifadesinin üretkenlik becerisinin duyuşsal yönüne teşvik ettiği söylenebilir.

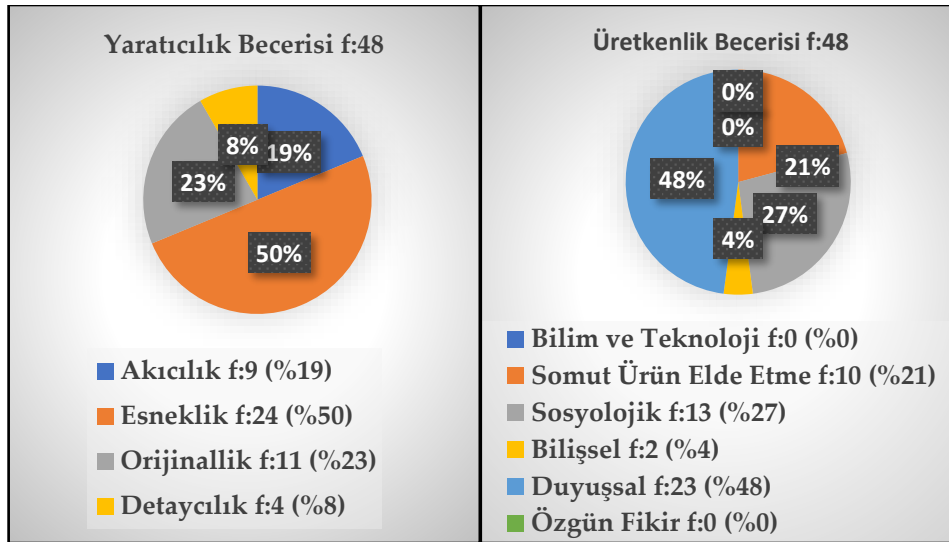

Şekil 6. 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın Yapısı Kısımı ve İlgili Basamaklarda Üretkenlik Becerisinin Dağılımı

2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın Yapısı kısmı ve ilgili basamaklarda yer alan üretkenlik becerisinin dağılımı şekil 6'da görüldüğü gibidir. 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın Yapısı

kısmı ve ilgili basamaklarda yer alan “T.2.4.2. Şiir yazar. T.2.4.3. Kısa metinler yazar. T.2.4.4. Kısa yönergeler yazar.” (s. 25) ifadesinin üretkenlik becerisinin bilişsel yönüne; “T.2.4.5. Yazılarını görsel unsurlarla destekler.” (s. 25) ifadesinin üretkenlik becerisinin somut ürün elde etme yönüne; “T.2.4.10. Yazdıklarını düzenler. Öğrencilerin yazdıklarını harf hatası, hece eksikliği ile yazım ve noktalama kuralları açısından gözden geçirmeleri ve düzenlemeleri sağlanır.” (s. 25) ifadesinin üretkenlik becerisinin duyuşsal yönüne; “T.2.4.11. Yazdıklarını paylaşır.” (s. 25) ifadesinin üretkenlik becerisinin özgün fikir yönüne; “a) Mektup ve/veya anı yazdırılır.” (s. 28) ifadesinin üretkenlik becerisinin sosyolojik yönüne teşvik ettiği söylenebilir. 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda Türkçe Dersi Öğretim Programı’nın Yapısı kısmı ve ilgili basamaklarda üretkenlik becerisinin bilim ve teknoloji yönüne ilişkin bir ifadenin yer almadığı düşünülmektedir.

3. 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda Millî Eğitim Bakanlığı Öğretim Programları, Türkçe Dersi Öğretim Programı’nın Uygulanması ve Türkçe Dersi Öğretim Programı’nın Yapısı Kısımlarında ve İlgili Basamaklarda Yaratıcılık ve Üretkenlik Becerilerinin Birlikte Dağılımı

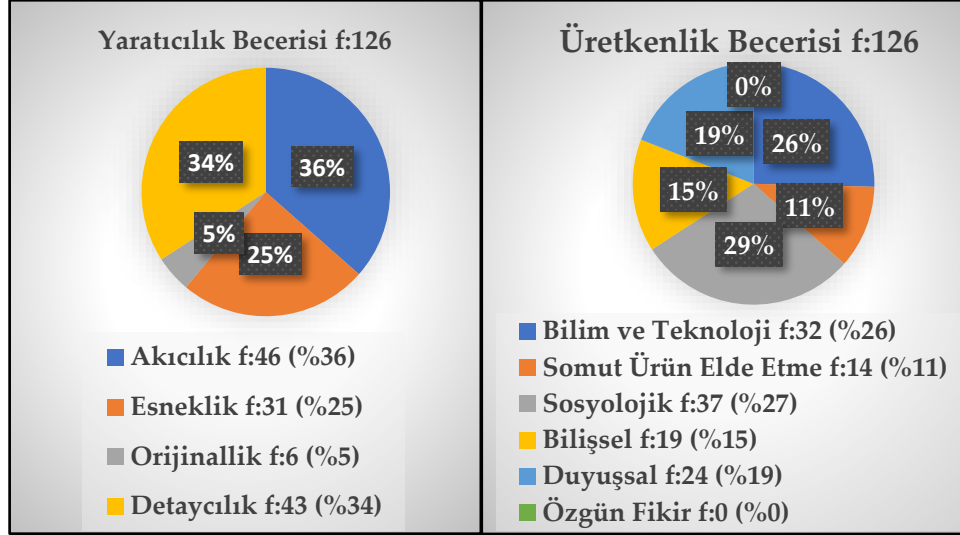

Şekil 7. 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda Millî Eğitim Bakanlığı Öğretim Programları Kısım ve İlgili Basamaklarda Yaratıcılık ve Üretkenlik Becerilerinin Birlikte Dağılımı

2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda Millî Eğitim Bakanlığı Öğretim Programları kısmı ve ilgili basamaklarda yer alan yaratıcılık ve üretkenlik becerilerinin birlikte dağılımı şekil 7’de görüldüğü gibidir.

2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda Millî Eğitim Bakanlığı Öğretim Programları kısmı ve ilgili basamaklarda yaratıcılık ve üretkenlik becerilerinin birlikte yer aldığı ifadeler incelendiğinde yaratıcılık ve üretkenlik becerilerinin farklı boyut ve yönlerinin birlikte yer aldığı görülmüştür. 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda Millî Eğitim Bakanlığı Öğretim Programları kısmı ve ilgili basamaklarda yer alan “Böylelikle üst bilişsel becerilerin kullanımına yönlendiren, anlamlı ve kalıcı öğrenmeyi sağlayan, sağlam ve önceki öğrenmelerle ilişkilendirilmiş, diğer disiplinlerle ve günlük hayatla değerler, beceriler ve yetkinlikler çevresinde bütünleşmiş bir öğretim programları toplamı oluşturulmuştur.” (s. 3) ifadesinin yaratıcılık becerisinin esneklik ve detaycılık boyutuna üretkenlik becerisinin ise duyuşsal yönüne; “İlkokulu tamamlayan öğrencilerin gelişim düzeyine ve kendi

bireyselliğine uygun olarak ahlaki bütünlük ve öz farkındalık çerçevesinde, öz güven ve öz disipline sahip...” (s. 3) ifadesinin yaratıcılık becerisinin akıcılık boyutuna üretkenlik becerisinin ise bilişsel, özgün fikir ve sosyolojik yönüne; “gündelik hayatta ihtiyaç duyacağı temel düzeyde sözel, sayısal ve bilimsel akıl yürütme ile sosyal becerileri ve estetik duyarlılığı kazanmış, bunları etkin bir şekilde kullanarak sağlıklı hayat yönelimli bireyler olmalarını sağlamak” (s. 3) ifadesinin yaratıcılık becerisinin akıcılık ve orijinallik boyutuna üretkenlik becerisinin ise sosyolojik yönüne teşvik ettiği düşünülmektedir.

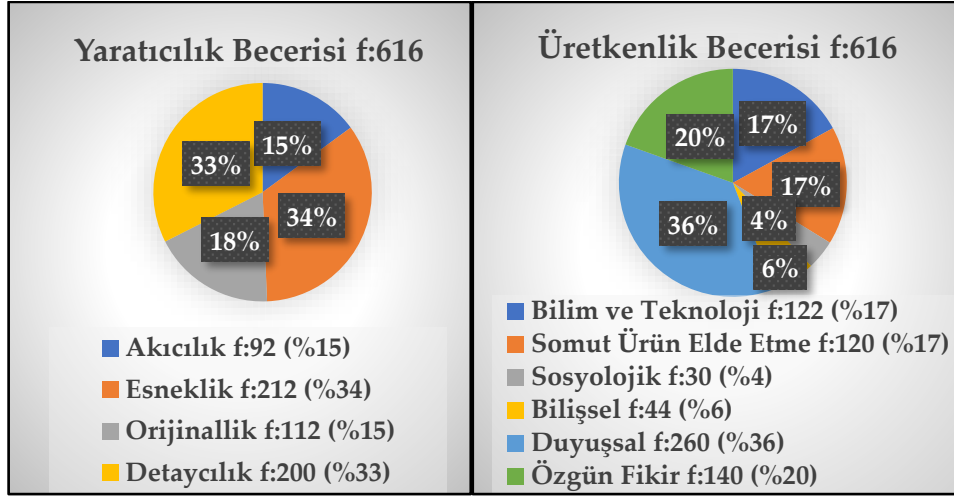

Şekil 8. 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın Uygulanması Kısım ve İlgili Basamaklarda Yaratıcılık ve Üretkenlik Becerilerinin Birlikte Dağılımı

2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın Uygulanması kısmı ve ilgili basamaklarda yer alan yaratıcılık ve üretkenlik becerilerinin birlikte dağılımı şekil 8'de görüldüğü gibidir.

2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın Uygulanması kısmı ve ilgili basamaklarda yaratıcılık ve üretkenlik becerilerinin birlikte yer aldığı ifadeler incelendiğinde yaratıcılık ve üretkenlik becerilerinin farklı boyut ve yönlerinin birlikte yer aldığı görülmüştür. 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın Uygulanması kısmı ve ilgili basamaklarda yer alan “Okuduğu, dinlediği/izlediğinden hareketle, söz varlığını zenginleştirerek dil zevki ve bilincine ulaşmalarının; duygu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştirmelerinin sağlanması” (s. 8) ifadesinin ve “Kullanılan öğretim yaklaşımları ve öğrenme etkinlikleri öğrencilerin önceki öğrenmelerini geliştirmeli, yanlış öğrenmeleri düzeltmeli, ilgilerini çekmeli, sınıf içinde ve dışında anlamlı uygulamalar yapmaları için teşvik etmelidir.” (s. 8) ifadesinin yaratıcılık becerisinin akıcılık boyutuna üretkenlik becerisinin ise duyuşsal yönüne; “Bilgiyi araştırma, keşfetme, yorumlama ve zihinde yapılandırma becerilerinin geliştirilmesi” (s. 8) ifadesinin ve “Basılı materyaller ile çoklu medya kaynaklarından bilgiye erişme, bilgiyi düzenleme, sorgulama, kullanma ve üretme becerilerinin geliştirilmesi” (s. 8) ifadesinin yaratıcılık becerisinin detaycılık boyutuna üretkenlik becerisinin ise bilişsel yönüne; “Türkçeyi, konuşma ve yazma kurallarına uygun olarak bilinçli, doğru ve özenli kullanmalarının sağlanması” (s. 8) ifadesinin yaratıcılık becerisinin akıcılık boyutuna üretkenlik becerisinin ise somut ürün elde etme yönüne; “Gerçek hayata ait durumların ve materyallerin kullanıldığı öncüllere dayalı sorular, öğrencilerin çıkarım yapma becerisini yordarken edindikleri bilgileri nerede

ve/veya hangi gerçek hayat durumlarında kullanabileceklerine dair farkındalık geliştirmelerini de sağlayacaktır.” (s. 12) ifadesinin yaratıcılık becerisinin detaycılık boyutuna üretkenlik becerisinin ise sosyolojik yönüne teşvik ettiği düşünülmektedir.

Şekil 9. 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın Yapısı Kısmı ve İlgili Basamaklarda Yaratıcılık ve Üretkenlik Becerilerinin Birlikte Dağılımı

2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın Yapısı kısmı ve ilgili basamaklarda yer alan yaratıcılık ve üretkenlik becerilerinin birlikte dağılımı şekil 9'da görüldüğü gibidir.

2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın Yapısı kısmı ve ilgili basamaklarda yaratıcılık ve üretkenlik becerilerinin birlikte yer aldığı ifadeler incelendiğinde yaratıcılık ve üretkenlik becerilerinin farklı boyut ve yönlerinin birlikte yer aldığı görülmüştür. 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın Yapısı kısmı ve ilgili basamaklarda yer alan “T.1.4.5. Anlamli ve kurallı cümleler yazar.T.1.4.6. Görsellerle ilgili kelime ve cümleler yazar.” (s. 22) ifadesinin yaratıcılık becerisinin akıcılık boyutuna üretkenlik becerisinin ise somut ürün elde etme yönüne; “T.1.4.11. Yazdıklarını paylaşır. Öğrenciler yazdıklarını sınıf içinde okumaları, okul veya sınıf panosunda sergilemeleri için teşvik edilir.” (s. 22) ifadesinin yaratıcılık becerisinin orijinallik boyutuna üretkenlik becerisinin ise özgün fikir yönüne; “T.2.1.6. Dinlediklerine/izlediklerine farklı başlıklar önerir.” (s. 23) ifadesinin yaratıcılık becerisinin esneklik boyutuna üretkenlik becerisinin ise bilişsel yönüne; “T.3.4.10. Görsellerdeki olayları ilişkilendirerek yazı yazar.” (s. 29) ifadesinin yaratıcılık becerisinin esneklik boyutuna üretkenlik becerisinin ise somut ürün elde etme yönüne; “T.3.4.11. Yazdıklarını düzenler.” (s. 29) ifadesinin yaratıcılık becerisinin esneklik boyutuna üretkenlik becerisinin ise duyuşsal yönüne; “T.3.4.12. Yazdıklarını paylaşır. Öğrenciler yazdıklarını sınıf içinde okumaları, okul veya sınıf panosunda sergilemeleri için teşvik edilir.” (s. 29) ifadesinin yaratıcılık becerisinin orijinallik boyutuna üretkenlik becerisinin ise özgün fikir yönüne; “Öğrenciler araştırma sonuçlarını sempozyum, panel, forum vb. ortamlarda sunmaya teşvik edilir.” (s. 47) ifadesinin yaratıcılık becerisinin detaycılık boyutuna üretkenlik becerisinin ise sosyolojik yönüne; “T.8.3.29. Medya metinlerini analiz eder. Medya metinlerinin amaçlarının (kültür aktarma, olay yorumlama, bilgilendirme,

eğlendirme, ikna etme) belirlenmesi sağlanır. T.8.3.31. Bilgi kaynaklarının güvenilirliğini sorgular.” (s. 49) ifadesinin yaratıcılık becerisinin detaycılık ve akıcılık boyutuna üretkenlik becerisinin ise bilim ve teknoloji yönüne teşvik ettiği düşünülmektedir.

SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

Millî Eğitim Bakanlığı Öğretim Programları kısmı ve ilgili basamaklarda yaratıcılık becerisine yer verildiği fakat yaratıcılık becerisinin dağılımının dengeli bir şekilde yapılmadığı; sırasıyla esneklik boyutu, akıcılık boyutu, orijinallik boyutu ve detaycılık boyutu şeklinde azalarak dağılım gösterdiği görülmüştür. Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın Uygulanması kısmı ve ilgili basamaklarda yaratıcılık becerisine yer verildiği fakat yaratıcılık becerisinin dağılımının dengeli bir şekilde yapılmadığı; sırasıyla akıcılık boyutu, detaycılık boyutu, esneklik boyutu ve orijinallik boyutu şeklinde dağılım azalarak gösterdiği görülmüştür. 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yaratıcılık becerisine en kapsamlı ve en dengeli biçimde Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın Yapısı kısmı ve ilgili basamaklarda teşvik edildiği görülmüştür. Bu doğrultuda 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer alan kazanımların yaratıcılık becerisine teşvik ettiği söylenebilir.

Millî Eğitim Bakanlığı Öğretim Programları kısmı ve ilgili basamaklarda üretkenlik becerisine yer verildiği fakat üretkenlik becerisinin dağılımının dengeli bir şekilde yapılmadığı; sırasıyla bilim ve teknoloji yönü, sosyolojik yönü, duyuşsal yönü, bilişsel yönü ve özgün fikir yönü, somut ürün elde etme yönü şeklinde azalarak dağılım gösterdiği görülmüştür. Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın Uygulanması kısmı ve ilgili basamaklarda üretkenlik becerisine yer verildiği fakat üretkenlik becerisinin dağılımının dengeli bir şekilde yapılmadığı; sırasıyla somut ürün elde etme yönü, sosyolojik yönü, bilişsel yönü, özgün fikir yönü, bilim ve teknoloji yönü ve duyuşsal yönü şeklinde azalarak dağılım gösterdiği görülmüştür. 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda üretkenlik becerisine en fazla Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın Yapısı kısmı ve ilgili basamaklarda teşvik edildiğini fakat üretkenlik becerisinin dağılımının dengeli bir şekilde yapılmadığı; sırasıyla bilişsel yönü, somut ürün elde etme yönü, duyuşsal yönü, özgün fikir yönü, sosyolojik yönü, bilim ve teknoloji yönü şeklinde azalarak dağılım gösterdiği görülmüştür.

Millî Eğitim Bakanlığı Öğretim Programları kısmı ve ilgili basamaklarda yaratıcılık ve üretkenlik becerilerine yer verildiği fakat yaratıcılık ve üretkenlik becerilerinin dağılımının dengeli bir şekilde yapılmadığı görülmüştür. İlgili kısımda yaratıcılık becerisinin sırasıyla esneklik boyutu, orijinallik boyutu, akıcılık boyutu ve detaycılık boyutu şeklinde; üretkenlik becerisinin sırasıyla duyuşsal yönü, sosyolojik yönü, somut ürün elde etme yönü, bilişsel yönü, bilim ve teknoloji yönü ve özgün fikir yönü şeklinde azalarak dağılım gösterdiği görülmüştür. Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın Uygulanması kısmı ve ilgili basamaklarda yaratıcılık ve üretkenlik becerilerine yer verildiği fakat yaratıcılık ve üretkenlik becerilerinin dağılımının dengeli bir şekilde yapılmadığı görülmüştür. İlgili kısımda yaratıcılık becerisinin sırasıyla akıcılık boyutu, detaycılık boyutu, esneklik boyutu ve orijinallik boyutu şeklinde; üretkenlik becerisinin sırasıyla sosyolojik yönü, bilim ve teknoloji yönü, duyuşsal yönü, bilişsel yönü, somut ürün elde etme yönü ve özgün fikir yönü şeklinde azalarak dağılım gösterdiği görülmektedir. 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yaratıcılık ve üretkenlik becerilerine en kapsamlı ve en dengeli biçimde Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın Yapısı kısmı ve ilgili basamaklarda teşvik edildiği görülmüştür. Bu doğrultuda 2019 Türkçe Dersi

Öğretim Programı'nda yer alan kazanımların yaratıcılık ve üretkenlik becerilerine teşvik ettiği söylenebilir.

Araştırma sonuçlarına göre 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın yaratıcılık ve üretkenlik becerilerine teşvik yönünden zengin olduğu söylenebilir. Araştırmanın elde ettiği bu sonuca benzer olarak Atik ve Aykaç (2017) 2009 ve 2015 Türkçe Öğretim Programlarını incelediği araştırmada programların bilgiye erişme, eleştirel ve sorgulayıcı öğrenciler yetiştirme, üretkenlik becerisi gelişmiş ve yaratıcılığını kullanabilen öğrenciler yetiştirmeyi hedeflediğini belirtmiştir. 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın yaratıcılık ve üretkenlik becerilerini teşvik ettiğine dair elde edilen sonuçla benzer görüş belirten bir başka araştırma incelendiğinde Kan (2006) Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın yaratıcı düşünme becerisi kazandırmada ve girişimcilik becerisi kapsamında üretkenlik becerisi kazandırmada etkili olduğunu ifade etmiştir.

Araştırmada 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın 21. yüzyıl becerilerinden yaratıcılık ve üretkenlik becerilerine yer verdiği fakat program içerisinde yaratıcılık ve üretkenlik becerilerinin dengeli bir dağılım göstermediği görülmüştür. 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer alan yaratıcılık ve üretkenlik becerilerinin alt boyutlarında dengeli bir dağılımın olmadığı bazı yaratıcılık boyutlarına ve üretkenlik yönlerine sıkça yer verilirken bazı yaratıcılık boyutlarına ve yönlerine hiç yer verilmediği kısımların olduğu görülmüştür. Araştırmanın bu sonucuyla benzer olarak Bal (2018) Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda 21. yüzyıl becerilerinin dengeli bir şekilde dağılım göstermediğini, öğretim programının farklı alanlarında farklı becerilere daha fazla değinildiğini; bu doğrultuda öğretim programının 21. yüzyıl becerilerine erişim sağlamada tutarlı olmadığını belirtmiştir. Yaratıcılık ve üretkenlik becerileri özelinde 21. yüzyıl becerilerinin öğretim programında yer aldığı fakat bu becerilerin sağlıklı dağılımın yapılamadığı görüşüyle benzer olarak Kayhan ve diğerleri (2019) de Türkçe Öğretim Programı'nın sekizinci sınıfa yönelik kısmını 21. yüzyıl becerileri açısından incelediği araştırmasında 21. yüzyıl becerilerine programda yer verildiği fakat bu becerilerin dengeli bir dağılımının yapılmadığını belirtmişlerdir. Bu araştırmada da yaratıcılık ve üretkenlik becerileri programda kazanımlar kısmında sıkça yer alan beceriler olarak belirlenmiştir. Son olarak Kurudayıoğlu ve Soysal (2019) da 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nı 21. yüzyıl becerileri açısından incelemiş; öğretim programının 21. yüzyıl becerilerine yer verdiğini fakat becerilerin kazanımlara eşit dağılımına dikkat edilmediğini ve tutarsızlıklar olduğunu, beceri dağılımında dengenin sağlanmadığını belirtmiştir.

2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın 21. yüzyıl becerilerinden yaratıcılık ve üretkenlik becerilerine teşvik etme yönünden incelendiği bu araştırmada ders kitapları ve uzman görüşü gibi başka veri kaynaklarına da başvurulabileceği önerilmektedir.

2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın 21. yüzyıl becerilerinden yaratıcılık ve üretkenlik becerileri dışında başka becerilere teşvik etme yönünden incelenebileceği önerilmektedir.

2015, 2017 ve 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programlarının 21. yüzyıl becerilerinden yaratıcılık ve üretkenlik becerileri kapsamında karşılaştırılabileceği önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Adıgüzel, Ö. (2010). *Eğitimde yaratıcı drama* (1. baskı.). Naturel Yayıncılık.
- Alver, M. ve Sancak, Ş., (2016). 2015 Türkçe dersi öğretim programı hakkında öğretmen/öğretmen adayları ve öğretim elemanı görüşleri. *Turkish Studies*, 11(14), 31-60.
- Atik, S. ve Aykaç, N. (2017). 2009 ve 2015 Türkçe öğretim programlarının eğitim programı öğeleri açısından değerlendirilmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(3), 586-607.
- Ayas, M. B. (2010). *Bilimsel üretkenlik testinin ilköğretim 6. sınıf düzeyinde psikometrik özellikleriyle incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Bal, B. (2014). Türkçe dersi öğretim programlarında yaratıcı düşünme. *Turkish Studies*, 9(9), 247-257.
- Bal, M. (2018). Türkçe dersinin 21. yüzyıl becerileri açısından incelenmesi. *Turkish Studies*, 13(4), 49-64.
- Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: Nitel bir araştırma nasıl yapılır?. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 368-388.
- Bayburtlu, Y. S. (2015). 2015 Türkçe dersi öğretim programı ve 2006 Türkçe dersi öğretim programının değerlendirilmesi. *Turkish Studies*, 10(15), 137-158.
- Belet Boyacı, Ş. D. ve Güner Özer M. (2019). Öğrenmenin geleceği: 21. yüzyıl becerileri perspektifiyle Türkçe dersi öğretim programları. *Anadolu Journal of Educational Sciences International* 9(2), 708-738.
- Bowen, A. G. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 9 (2), 27-40.
- Çakmak, G. (2010). *İlköğretim birinci kademe Türkçe Öğretim Programı'nın öğrencilerin yaratıcı düşüncelerini geliştirmeye etkisine yönelik öğretmen görüşleri (Tokat ili örneği)*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Çakmak, Ö. (2008). Eğitimin ekonomiye ve kalkınmaya etkisi. *D. Ü. Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi* 11, 33-41.
- Cansoy, R. (2018). Uluslararası çerçevelere göre 21. yüzyıl becerileri ve eğitim sisteminde kazandırılması. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi* 7(4), 3112-3134.
- Çelebi, M. ve Altuncu, N. (2019). 21. yüzyıl becerilerinin İngilizce öğretim programındaki yeri. M. Kılıç ve M. Eraslan (Ed.), 6. *Uluslararası Multidisipliner Çalışmaları Kongresi* içinde (s, 213-244). Gaziantep: Hasan Kalyoncu Üniversitesi.
- Connelly, L. M. (2016). Trustworthiness in qualitative research. *Medsurg Nursing*, 25(6), 435-437.
- Dede, C. (2010). Comparing Frameworks for 21st Century Skills. In J. Bellanca & R. Brandt (Eds.), *21st century skills* (pp. 51-76). Solution Tree Press.
- Demir-Başaran, S. ve Çopur, K. D. (2019). Öğretmenlerin motivasyonlarını etkileyen faktörlerin incelenmesi. M. Kılıç ve M. Eraslan (Ed.), 6. *Uluslararası Multidisipliner Çalışmaları Kongresi* içinde (s, 179-195). Gaziantep: Hasan Kalyoncu Üniversitesi.
- Eryılmaz, S. ve Uluyol, Ç. (2015). 21. Yüzyıl Becerileri Işığında FATİH Projesi Değerlendirmesi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi* 35(2), 209-229.
- European Year of Creativity and Innovation 2009-EUROPAN (Erişim, Ağustos, 2017).
- Göçer, A. ve Karadağ, B. F. (2019). Yabancı dil olarak türkçe öğretiminde öğrencilerin söz varlığının sözlük okuma yoluyla geliştirilmesi. M. Kılıç ve M. Eraslan (Ed.), 6.

- Uluslararası Multidisipliner Çalışmaları Kongresi* içinde (s, 35-41). Gaziantep: Hasan Kalyoncu Üniversitesi.
- Glesne, C. (2020). *Nitel Araştırmaya Giriş* (6. Baskı.). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Güven, M. ve Kürüm, D. (2006). Öğrenme stilleri ve eleştirel düşünme arasındaki ilişkiye genel bir bakış. *Sosyal Bilimler Dergisi* 6(1), 75-89.
- Karasar, N. (2007). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (17.baskı). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Koray, Ö. (2005). Altı düşünme şapkası ve nitelik sıralama tekniklerinin fen derslerinde uygulanmasına yönelik öğrenci görüşleri, Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 43, 379-400.
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2015). *İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı*.
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2017). *İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı*.
- Kan, A. Ü. (2006). *Yeni ilköğretim programında öngörülen temel becerileri kazanmada beşinci sınıf sosyal bilgiler ve Türkçe derslerinin etkilerine ilişkin öğrenci görüşlerinin değerlendirilmesi (Diyarbakır ili örneği)*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Kasap, D. (2019). *Yaratıcı okuma-yaratıcı yazma çalışmalarının yaratıcı okuma, okuduğunu anlama, yazma ve yaratıcı yazma erişimine etkisi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Kayhan, E., Altun, S. ve Gürol, M. (2019). Sekizinci sınıf Türkçe öğretim programı (2018)'nın 21. yüzyıl becerileri açısından incelenmesi. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10(2). 20-35.
- Koray, Ö., Yaman, S. ve Altunçekiç, A. (2004, Temmuz). *Yaratıcı ve eleştirel düşünmeye dayalı laboratuvar yönteminin öğretmen adaylarının akademik başarı, problem çözme ve laboratuvar tutum düzeylerine etkisi*. XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı'nda sunulmuş bildiri, İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Kurul-Talay, N. (2002). Öğrenci başarısında etkili okul değişkenleri ve eğitimde verimlilik. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 35(1-2), 39-54.
- Kurudayıoğlu, M. ve Soysal, T. (2019). 2018 Türkçe dersi öğretim programı kazanımlarının 21. yüzyıl becerileri açısından incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 5(2), 483-496.
- Maltepe, S. (2006). Türkçe öğretiminde yazılı anlatım uygulamaları için bir seçenek: yaratıcı yazma yaklaşımı. *Dil Dergisi*, 0(132), 56-66.
- Maxwell, J. A. (2008). Designing a qualitative study. *The SAGE handbook of applied social research methods*, 2, 214-253.
- Menteşe, H. ve Gündoğdu, K. (2016). Ortaokul Türkçe dersi öğretim programının öğretmen görüşlerine göre incelenmesi. *Turkish Studies (Elektronik)*, 11(3), 1723-1752.
- Mert, İ. S. (1997). *Karar vermede yaratıcı problem çözme*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *An expanded sourcebook qualitative data analysis* (2. bs.). SAGE Publications Ltd.
- Millî Eğitim Temel Kanunu*. (1973). T. C. Resmî Gazete. 14574, 24 Haziran 1973.
- Özmutlu, P., Gürler, İ., Kaymak, H. ve Demir, Ö. (2014). Ortaokul öğrencilerinin eleştirel okuma becerilerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Turkish Studies*, 9(3), 1121-1133.
- Rawat, K. J., Qazi, W. ve Hamid, S. (2012). Creativity and education, *Academic Research International*, 2(2), 264-275.
- Shaheen, R. (2010). Creativity and education, *Creative Education*, 1(3), 166-169.

- Shenton, A. K. (2004). Strategies for ensuring trustworthiness in qualitative research projects. *Education for information*, 22(2), 63-75.
- Şahin, D. ve Bayramoğlu, C. D. (2016). 2015 Türkçe öğretim programının metin tür ve tema seçimi bakımından değerlendirilmesi. *Turkish Studies*, 11(3), 2095-2130.
- Taş, S. (2017). İnovasyon, eğitim ve küresel inovasyon endeksi. *Bilge International Journal of Social Research* 1(1), 99 – 123.
- Ünveren-Kapanadze, D. (2018). 2018 Türkçe öğretim programındaki kazanımların üst düzey düşünme becerileri bağlamında incelenmesi. *Millî Eğitim Dergisi*, 48(223), 83-112.
- Yeşilyurt, E. (2020). Yaratıcılık ve yaratıcı düşünme: tüm boyut ve paydaşlarıyla kapsayıcı bir derleme çalışması. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi* 15(25), 3876-3915.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (10. baskı.). Seçkin Yayıncılık.
- Yurdakal, H. İ. (2019). Yaratıcı okuma çalışmalarının yaratıcı düşünme becerilerini geliştirmeye etkisi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 47, 130-144.